

6 sierpnia 2026 — 19:30 | 21:15

Opactwo Benedyktynów w Tyńcu

## CAPELLA SANCTÆ CRUCIS

*Terra donde me criei.*

*Portugalskie kancjonały XVI i XX wieku*

*Zachęcamy do zapoznania się z tekstami przed lub po koncercie.*

*Jeśli jednak chcesz śledzić tłumaczenia w trakcie wykonania, uprzejmie prosimy o przyciemnienie ekranu Twojego urządzenia – tak aby nie rozpraszać pozostałych słuchaczy.*

*Dziękujemy za wyrozumiałość i wrażliwość!*

*Alvorada*

| Bragança, region Trás-os-Montes, zapis z 1932 r.

*Deus te salve, ò Rosa*

| Aljezur, region Algarve, zapis z 1961 r.

*Já os galos cantam*

| Penha Garcia, region Beira-Baixa, zapis z 1960 r.

*Ya cantan los gallos*

| Cancioneiro de Elvas (1560–1570), f. 92v

*Ledo rosto me verão*

| Cancioneiro de Paris (1540–1570), f. 55v

*Mira-me, Miguel*

| Miranda do Douro, region Trás-os-Montes, zapisy z lat 1930–2000

*A fonte do salgueirinho*

| Vimioso, region Trás-os-Montes, zapis z 1978 r.

*Na fonte está Lianor*

| Cancioneiro de Paris, f. 134v–135

*Terra donde me criei*

| Cancioneiro de Lisboa (ok. 1570), f. 33v–34

### *Misericórdia*

| São Gens de Calvos, region Minho,  
zapisy z lat 1960–2000

### *Romance de Branca Flor*

| Penha Garcia, region Beira-Baixa,  
zapis z 1970 r.

### *No llores, pastor amigo*

| Cancioneiro de Paris, f. 76v–77

### *Que he o que vejo, Señora*

| Cancioneiro de Elvas, f. 70v–71

### *Maragato son*

| Paradela, region Trás-os-Montes,  
zapis z 1960 r.

CAPELLA SANCTÆ CRUCIS została założona w 2012 roku przez Tiago Simasa Freire’a jako „laboratorium”, w którym członkowie zespołu zgłębiają i interpretują portugalską polifonię. Od początku działalności wpisują się w nurt multidyscyplinarnych badań, we współpracy m.in. z Centrum Studiów Klasycznych i Humanistycznych Uniwersytetu Coimbra (Portugalia), Superior Conservatory of Lyon i University of Saint-Etienne (Francja). Podczas tej odsłony Musica Divina wystąpi pięcioro członków Capellæ Sanctæ Crucis.

SOFIA PEDRO, sopranistka i absolwentka Conservatorium van Amsterdam, jej zainteresowania twórcze obejmują szeroki repertuar – od muzyki średniowiecznej po kompozycje współczesne. Jest współzałożycielką zespołu Secunda Prat!ca i współpracuje z cenionymi zespołami muzyki dawnej, rozwijając jednocześnie projekty poświęcone historycznym praktykom wykonawczym, szczególnie w portugalskiej muzyce XVI wieku.

TIAGO SIMAS FREIRE, doktor muzykologii, wykładowca Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Lyon, należy do czołowych portugalskich badaczy i wykonawców muzyki dawnej. Jako flecista i kornecista współpracuje z licznymi zespołami europejskimi oraz nagrywa dla renomowanych wytwórni, m.in. Harmonia Mundi i Ricercar. Założona przez niego Capella Sanctæ Crucis ukierunkowana jest na badania i wykonawstwo portugalskich źródeł muzycznych XVI i XVII wieku. W 2024 roku otrzymał nagrodę REMA za projekt „Bridging Musical Heritage”.

FILIPA MENESES, absolwentka Królewskiego Konserwatorium w Hadze i Schola Cantorum Basiliensis, występowała z tak znamienitymi zespołami jak Hespèrion XXI, Le Parlement de Musique, Profeti della Quinta i Les Timbres. Brała udział w nagraniach dla Harmonia Mundi i Naxos, a także w pierwszym pełnym nagraniu *Leuven Chansonnier*.

BOR ZULJAN, określany przez prasę muzyczną mianem rewolucjonisty lutni, specjalizuje się w muzyce renesansowej oraz rekonstrukcji historycznych instrumentów i technik wykonawczych. Występuje na międzynarodowych scenach koncertowych, kieruje festiwalem Flores Musicæ w Słowenii i jest laureatem prestiżowych wyróżnień, m.in. Diapason d’Or de l’Année, CHOC oraz Editor’s Choice magazynu „Gramophone”.

RUI SILVA, perkusjonista specjalizujący się w grze na instrumentach historycznych, współpracuje m.in. z Orquestra Barroca Casa da Música. Od wielu lat prowadzi pionierskie bada-

nia nad *adufe* – tradycyjnym portugalskim instrumentem perkusyjnym, który również samodzielnie wykonuje.

**Sofia Pedro** | śpiew

**Tiago Simas Freire** | flet, fraita, cynk, gaita

**Filipa Meneses** | viola de arco, rabel

**Bor Zuljan** | viola de mão, gitara renesansowa

**Rui Silva** | adufe, pandeiro, bęben, dzwonki

Bogactwo nagrań muzyki tradycyjnej, zebranych w Portugalii przez dwudziestowiecznych pionierów etnomuzykologii, wciąż nie zostało w pełni odkryte. *Cancioneiro Popular Português*, który Michel Giacometti opublikował w 1981 roku we współpracy z Fernandem Lopesem-Graça, pozostaje ważnym punktem odniesienia dla badań nad portugalską tożsamością muzyczną XX wieku.

Pięcioro muzyków z Capella Sanctæ Crucis, zafascynowanych tym bogactwem tradycji ludowej, a zarazem doskonale obeznanych z portugalskimi śpiewnikami XVI wieku, podejmuje próbę odnalezienia estetycznych i muzycznych powiązań między renesansowymi śpiewnikami dworskimi a pieśniami ludowymi zebranymi w XX wieku. Artyści eksplorują muzykę tradycji ustnej oraz trzy najważniejsze śpiewniki portugalskiego renesansu: *Cancioneiro de Paris* (1540–1570), *Cancioneiro de Elvas* (ok. 1560–1570) oraz *Cancioneiro de Lisboa* (ok. 1570).

Stanowią one filary wspólnej portugalskiej tożsamości kulturowej, która ujawnia się na wielu poziomach: w podobieństwach melodycznych i melizmatycznych, we wspólnych tematach pieśni oraz instrumentach, które zachowały ważne

miejsce w tradycji przez kolejne stulecia. W przypadku szesnastowiecznych kancjonałów oraz śpiewników ludowych pochodzących z wieku XX można zatem mówić o kulturowym pomoście rozpiętym między pięcioma stuleciami. Dziedzictwo to pozostaje żywe do dziś i zachęca do współtworzenia tożsamości, która jest świadoma własnych korzeni.

## 1. Alvorada | instrum.

## 2. Deus te salve, ò Rosa

Deus te salve, ó Rosa,  
Claro serafim,  
Pastora formosa  
Que fazes aqui?

*Bądź pozdrowiona, Rózo,  
jasny serafinie,  
piękna pastereczko,  
co ty tutaj czynisz?*

Stou guardando o meu gado,  
Que eu aqui deixi.

*Strzegę mojego stada,  
które tu przywiodłam.*

Deixai vosso gado,  
Que eu o guardarei,  
Quero ser vosso criado,  
Linda flor, meu bem.

*Porzuć swoje stado,  
strzegę za oboje,  
chcę być twoim sługą,  
drogie serce moje.*

Não quero criados  
De meias de seda,  
Não quero que as arrompa  
Cá por estas estevas.

*Nie chcę służącego  
w jedwabnych pończoszkach,  
podarłbyś je sobie  
w tych krzakach jałowca.*

Sapato e meia,  
tudo arromperei,  
para ser vosso criado,  
linda flor, meu bem.

*Trzewiki, pończochy,  
wszystko podrę przecie,  
byle być twym sługą,  
mój ty piękny kwiecie.*

Venha cá, senhor,  
Venha cá correndo,  
Que o amor é louco,  
Já me vai vencendo.

*Chodź tu zatem, panie,  
chodź tu do mnie biegiem,  
bo miłość zwycięży!  
Jak i kiedy? Nie wiem.*

Aqui dou um grito,  
Além dou um brado,  
Senho ra da Penha,  
Guardai-me este gado,  
Que a aposta que eu fiz  
Já me está ganhado.

*Tu rozlega się mój okrzyk,  
Tam się niesie me zawołanie.*

*Matko Boża z Penhy,  
Miej w opiece to stado,  
Bo zakład, który zawarłem,  
Już mam wygrany.*

### 3. Já os galos cantam

Já os galos cantam,  
Ó meu amor vai-te.

*Już koguty pieją,  
miła moja, odejdź.*

Como me hei-de ir  
Coração deixar-te.

*Jak mam odejść, serce,  
i zostawić ciebie?*

Meu irmão que eu tenho,  
Vai-me lá chamar.  
As dores são tantas  
É de me finar.

*Ten mój brat rodzony,  
niech mnie tam zawoła.  
Bóle są tak wielkie,  
że przyjdzie umrzeć zgoła.*

Levanta-te ó cunhada  
Deixa-te d'ir dormir  
Que a menina Branca  
Está para parir.

*Budźcie się, szwagierko,  
wstańcie, dosyć spania,  
bo tu panna Branca  
bliska rozwiązania.*

Se quer parir que o pára,  
Que pára um menino  
Qu'arrebente logo  
Homem meio filho.

*Chce rodzić, niech rodzi,  
niech urodzi chłopca,  
niech zaraz przepadnie  
i jej mąż, i dziecko.*

Suporta-te ó Rosa,  
Que a Virgem Maria  
Teima não está lá  
Foi à romaria.

*Wytrwaj, nasza Róžo,  
bo Dziewicy Maryi  
nie ma teraz tutaj,  
na szlaku jest pielgrzymim.*

Já os galos cantam  
Ó meu amor vai-te.

*Już koguty pieją,  
miła moja, odejdź.*

Como me hei-de ir  
Coração deixar-te.

*Jakże ja mam odejść  
i zostawić ciebie?*

Uma sogra que eu tenho  
Vai-me lá chamar  
Que as dores são tantas  
É de me finar.

*A moja teściowa  
niech mnie tam zawoła,*

*bo bóle tak wielkie,  
że przyjdzie umrzeć zgoła.*

Levante-se ó mãe  
Deixe-se d'ir dormir  
Que a menina Branca  
Está para parir.

*Budźcie się już, matko,  
wstańcie, dosyć spania,  
bo tu panna Branca  
bliska rozwiązania.*

Se pôs a caminho  
Aflita e a chorar.  
A casa chegou  
Estava a acabar.

*Ruszyła już w drogę  
strapiona, płacząca.  
Gdy przyszła do domu,  
blisko było końca.*

A filha que tens  
Cuida bem dela.  
Eu tinha só uma  
E fiquei sem ela.

*A o swoją córkę  
dbajże jak najlepiej,  
bo ja miałam jedną  
i zostałam bez niej.*

#### 4. Ya cantan los gallos

Ya cantan los gallos,  
Amor mío, y vete,  
Cata que amañece.

*Słyszysz? Kogut pieje,  
idź, miłości moja,  
świt na niebie wstaje.*

Vete, alma mía,  
Más tarde no esperes,  
No descubra el día  
Los nuestros placeres.

*Odejdź, duszo moja!  
Nie czekajmy na poranek,  
niech brzask nas nie zaskoczy,  
naszych uciech niech nie widzą  
ludzi zazdrosne oczy.*

Cata que los gallos,  
Según me parece,  
Dizen que amañece.

*Patrz, koguty –  
mnie się zdaje,  
że ich głos o świcie mówi:  
oto jasny brzask nastaje.  
Serce, idź bo dzień nas zgubi.*

## 5. Ledo rosto me verão

Ledo rosto me verão,  
Triste coração.

*Twarz moją radosną ukazuję,  
lecz w sercu żalobę skrywam.*

Bem sei quanto vos ofendo,  
Porém, mostro-me contente,  
Por não descobrir a gente,  
Os males qu'estou sofrendo.  
Com isto só me defendo:

O rosto ledo me verão,  
Mas triste o coração.

*Wiem, że bardzo oszukuję,  
gdy radość wkoło rozsiewam.  
Nie chcę, by męki mojej duszy  
człowiek postronny zobaczył,  
więc radość na twarzy wciąż noszę,  
lecz w sercu żałobę skrywam.*

Chorando secretamente,  
Ando sofrendo meu mal,  
A mim julgam-me por al,  
Por alegre e por contente.

*Obcy ludzie widzą we mnie  
osobę, co śmiechem żyje,  
a ja cierpieniem się karmię,  
lecz stale się z tym kryję.*

Bem me podem ter a gente  
Por ledo, mas a vós não,  
Triste coração.

*Niech świat mnie ma za radosnego,  
lecz ty wiesz o tym dobrze,  
że mojego serca zranionego  
oprócz ciebie nikt uleczyć nie może.*

## 6. Mira-me, Miguel

Mira-me, Miguel,  
Cumou de bonitica!  
Saia de burel,  
Camisica de estopica.

*Spójrz na mnie, Michale,  
jaka jestem śliczniutka!*

*Spódnica z szarej wełny,  
koszula z grubego płótna.*

Tengo três meninos,  
Nu tengo que le dar.  
Pougo-m'a cantar,  
A ensiná-los a bailar.

*Mam troje małych dzieci,  
głód im bardzo dokucza.  
Zaczęłam dla nich śpiewać,  
może je tańca nauczę.*

Mira-me, Miguel...

*Spójrz na mnie, Michale...*

Beila, Pedro, beila!  
Senhora, quero pão!  
Beila mais um pouco,  
Que lhougo te el daran!

*Tańcz, Piotrze, tańcz dalej!  
Panie, ja potrzebuję chleba!  
Potańcz jeszcze trochę,  
a manna spadnie z nieba!*

Mira-me, Miguel...

*Spójrz na mnie, Michale...*

Tengo três oubeilhas,  
Mais ua cordeira,  
Quiêro-me casar  
I nun acho quien me queira!

*Mam trzy stare owce  
i owieczkę młodą.*

*Żonę bym poślubił jeszcze,  
lecz panny się nie godzą.*

Mira-me, Miguel...

*Spójrz na mnie, Michale...*

Bamos a la cama.  
Bamos a drumir.  
You lhiebo la manta.  
You lhiebo l candil.

*Chodźmy już do łóżka.  
Chodźmy już spać wreszcie.  
Ja zapalę lampę,  
a ty weź okrycie.*

Mira-me, Miguel!...

*Spójrz na mnie, Michale...*

Bi benir la gaita,  
l l gueiteiro nó,  
Oh que pena tengo  
No meu coração!

*Ustyszałem dudy,  
to dudziarz zawodzi.  
Jakież smutne nuty,  
aż mnie serce boli!*

Mira-me, Miguel...

*Spójrz na mnie, Michale...*

## 7. A fonte do salgueirinho

Ai, minha mãe mandou-me à fonte,  
À fonte do salgueirinho.

Ai mandou-me lavar a cântara,  
Com a flor de rosmarinho.  
Eu lavei-a com areia,  
E quebrei-lhe um bocadinho.

*Ach, matka wystąpiła mnie dziś do krynicy,  
do źródła, co płynie pod cieniem wierzbowym.  
Kazała mi dzbanek obmyć z nawałnicy,  
pachnącym kwiatem rozmarynowym.  
Myłam go piaskiem na rzeczonym granicie,  
myłam go kwiatem rozmarynowym,  
niestety z boku pękł dzbanek o świcie  
i co ja teraz mej mamie powiem?*

Ai anda cá, perra traidora!  
Aonde tinhas o sentido?  
Não o tinhas tu na roca,  
nem tão-pouco no sarilho.  
Tinha-lo naquele mancebo,  
que anda de amores contigo.

*Chodź tu dziewczyno, przewrotna i pusta,  
czemu swój dzbanek straciłaś?  
Gdzie miałaś rozum, gdzie były twe usta,  
że taką szkodę sobie uczyniłaś?  
Nie mogłaś się skupić przy kołowrotku,  
myślałaś tylko o młodym pasterzu,  
co skradł ci serce tam przy lnianym motku.  
Marzyłaś o nim nawet przy pacierzu.*

Ai, minha mãe não me bata  
Com barra de marmeleiro.  
Ai que eu estou muito doentinha.  
Mande chamar o barbeiro.

*Ach, matko, nie smagaj mnie różgą,  
nie karz mnie, choć w winę swą wierzę.  
Jestem bardzo chora, siły mnie odchodzą,  
każ wezwać do mnie balwierza.*

Ai, o barbeiro já lá vem  
Com uma lanceta na mão,  
Ai, para sangrar a menina  
Na veia do coração.

*Oto już balwierz nadchodzi z oddali,  
by krew upuścić z głębi jej łoża,  
lancetem ostrym w dłoni się chwali,  
żyła jej serca będzie wnet zraniona.*

Mal hajas tu, barbeiro,  
e mais a tua picada,  
que sangraste a menina  
na veia mais delicada.

*Przeklinam twoje straszne rzemiosło  
i dłoń twą fałszywą, i żelazem cięcie,  
boś krew upuścił z najczystszej źródła,  
z delikatnej żyły dziewczęcia.*

## 8. Na fonte está Lianor

Na fonte está Lianor  
Lavand'ó pot'e chorando,  
E às amigas preguntando:  
Vistes lá o meu amor?

*Nad czystym źródłem Leonora stoi,  
obmywa dzbanek, łzy roni do niego  
i przyjaciółek pyta w swej niedoli:  
Czyście widziały mego kochanego?*

Nenhuma lhe dá rezão  
De que ela fique contente,  
Porque não no ter presente,  
Isso lhe dá mais paixão.  
O caminho está olhando  
C'os olhos que lhe dão dor,

E às que vinham, perguntando:  
Vistes lá o meu amor?

*Lecz żadna na to słowem nie odpowie,  
które by mogło nieść jej ukojenie,  
gdyż brak miłego kiedy gnębi głowę,  
to coraz większe budzi w niej cierpienie.  
W daleką ścieżkę wzrok ma swój utkwiony,  
oczy ma pełne bólu i tęsknoty,  
i pyta wszystkich, co z dala przybyli:  
Czyście widzieli mego kochanego?*

Umas vêm e outras vão,  
Nenhuma vinha a quem  
Pregunte pelo seu bem  
Que dele lhe dê razão.  
Estava triste cuidando  
Remédio pera tal dor.  
Deixa a talha e chorando,  
Vai buscar o seu amor.

*Jedni przychodzą, a inni odchodzą,  
lecz nie ma takich wśród tego natłoku,  
co by wieść nieśli o jej ukochanym,  
wciąż wyglądającym ze łzą rzewną w oku.  
Stoi bezradna, w swych myślach szukając,  
jakie lekarstwo znaleźć na te bóle.  
W końcu dzban mija i rzewnie szlochając,  
idzie go szukać przez dalekie pole.*

## 9. Terra donde me criei

Terra donde me criei,  
quem me apartou de ti?  
Sempre triste vevirei  
Lhorando pois te perdi.

*Ziemio, na której się wychowywałem,  
kto mnie tak srogo oddzielił od ciebie?*

*Płaczę codziennie, odkąd cię straciłem  
i zawsze smutek ogromny mam w sobie.*

Mis dias seran penados  
sim aver quen los confuerte.  
E mis plazeres tornados  
em poena i ansia forte.

*Wszystkie dni moje pełne udręczenia,  
nie ma nikogo, kto by mnie pocieszył.  
W duszy mam stale gorycze cierpienia,  
nikt moich gorzkich łez już nie osuszy.*

Tristis ero hasta la muerte,  
pos que alongado de ti,  
andarei mi triste suerte.

*Smutek do śmierci niechybnie mnie czeka,  
bo ja od ciebie zostałem wygnany,  
los taki smutny dotyka człowieka,  
co w obcym świecie na rozpacz skazany.*

## 10. Misericórdia

Misericórdia,  
meu Deus,  
minha vida,  
meu amor.

*Miłosierdzie,  
Tyś moim wspomóżycielem,  
Ty jesteś Ojcem,  
Ty jesteś Odkupicielem.*

Misericórdia,  
ajudai-me,  
vós sois Pai,  
sois redentor.

*Miłosierdzie,  
Boże mój,  
życie moje,  
miłości moja.*

## 11. Romance de Branca Flor

Abre-me a porta, Branca Rosa.  
Abre-me a porta, meu amor.  
Teu marido foi à caça  
pelos campos de Lianor.

*Otwórz mi drzwi, Biała Róžo.  
Otwórz mi drzwi, kochanie.  
Twój mąż po polach Leonory  
poszedł na polowanie.*

Abre-me a porta, Branca Rosa.  
Abre-me a porta, Branca Flor.

*Otwórz mi drzwi, Biała Róžo.  
Otwórz mi drzwi, Białły Kwiecie.*

Ai de mim que estou perdida,  
perdi as chaves do corredor.

*Ach, biada mi, już po mnie,  
zgubiłam klucze do sieni.*

Não te assustes, Branca Rosa.  
Não te assustes, Branca Flor.  
Se as chaves forem de prata,  
de ouro as mandarei pôr.

*Nie lękaj się, Biała Róžo.  
Nie lękaj się, Białły Kwiecie.  
Jeśli klucze są ze srebra,  
każę je odlać ze złota.*

De quem é aquele cavalo,  
que na nossa loja rimpou?

*Czyj jest ten koń,  
który zarżał w domu naszym?*

É teu ó meu major,  
que ainda agora o pai mandou.

*Jest twój, mężu mój,  
właśnie przez ojca przysłany.*

De quem é aquela camisa  
Que de ouro está marcada?

*Czyja jest ta koszula,  
która jest złotem oznaczona?*

É tua ó meu major,  
Que ainda agora foi acabada.

*Jest twoja, mężu mój,  
właśnie teraz ukończona.*

De quem é aquela espada,  
Que de ouro tem bornitóis?

*Czyj jest ten miecz,  
który ma złote okucie?*

Mata-me a mim, ó major,  
que te tramei estas traições.

*Zabij mnie, mężu,  
bo cię zdradziłam okrutnie.*

Mate Deus os teus pecados,  
E a tua mãe que te criou.

Eu parto pela porta a fora,  
como mais triste que sou.

*Niech Bóg odpuści twoje grzechy  
i matce, która cię wykarmiła.  
Odchodzę stąd, zamykam drzwi  
z boleścią, co mnie pognębiła.*

## 12. No llores, pastor amigo

No llores, pastor amigo,  
tu dolor  
Porque a mayor peligro se vio  
Remedio mayor.

*Nie płacz, pasterzu mój drogi,  
niech zamilknie twój żal,  
bo im większe było zagrożenie,  
tym większe przyniosło zbawienie.*

## 13. Que he o que vejo, Señora

Que he o que vejo,  
Señora ã vos ver,  
que me faz morrer  
d'amor e desejo?

*Kim jesteś Ty, którą przed sobą widzę,  
pani, kiedy wzrok swój zwracam ku Tobie,  
coś sprawia, że nagle z pragnienia ginę  
i umieram z wielkiej miłości do ciebie.*

Minhas esperanças  
Todas se ausentam,  
Assi m'atormẽtam  
Vossas esquivanças.

*Wszystkie nadzieje dawne mi przestąniasz  
i plany na przyszłość przed tobą uciekają,*

*lecz smutki i słowa, które do mnie kierujesz,  
srogą mi niestety udrękę zadają.*

Que vendovos vejo  
Mil magoas crescer  
E se vos não vejo  
Não posso viver.

*Gdy cię nie widzę, co się często zdarza,  
tysiącem mąk moje serce krwawi,  
widok twój także cierpień mi przysparza,  
żyję, lecz serce mnie boli i oddech mnie dławí.*

## 14. Maragato son | instrum.